

טעמא דאורייתא

גליון שבועי מבית אליה תמימה

פרשת כי תצא גליון 6

טעם מצוות חליצה

בפרשתן למדנו ענין חליצה כמבואר בקרא (כ"ה ט') ונגשה יבמתו אלו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה לפניו וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו.

וטעם המצווה כתב הרדב"ז (מצודת דוד מצוה ק"ל) כי (רות ד' ו') זאת לפני ישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו, ולכך חולצת היבמה נעלו כדי לקיים הדבר שהוא אינו רוצה לישאנה, והטעם בזה כדי שלא תלך האישה ותנשא לאחר ויבוא היבם ויאמר אני הייתי רוצה לישאנה.

ביאור נוסף נראה, כי הנה אמרו בזוה"ק (ח"ג ק"פ ע"א) שהאישה נקראת 'נעל' של בעלה, והטעם בזה יש לבאר כי הנעל הוא כעין 'כלי' של האדם שכן יש לו בית קיבול ככלי, והאישה היא בבחינת 'כלי' של הבעל שכן מתחילה נבראה לצורך הבעל וכמו שכתוב 'נעשה לו עזר כנגדו'. וזהו שציוותה התורה לגרש את זיקתה מהיבם על ידי חליצת הנעל, כי הנעל רומז אל האישה שהיא נקראת 'נעל' של בעלה, וחליצת הנעל מורה כי נפסק הקשר בין היבם לאשה זו שהיא כעין כלי שלו.

וכל זה בשומרת יבם שאין כאן קנין ממש כקידושין שקונה אותה, אלא יש רק זיקה שהאישה 'שייכת' לבעלה והיא מחוברת בנפשה אלו ואזי חולצת ליבמה ומפקיעה את אותו הקשר, אבל אישה רגילה שקידושה קיימים אזי היא 'קנויה' לבעלה, ובזה אין מספיק 'התרת הקשר' שהקשר עמוק יותר ויש בו גם מענין הקנין, ולכן צריך גירושין הוא שטר שמפסיק גם הקנין.

ורבינו בחיי כתב בטעם החליצה כי היא אות אבל על אחיו, ורוצה לומר ליבם שיתאבל על אחיו כי מעתה הרי הוא כמת וישתכח אחרי שאינו מקים לו זרע, וטעם היריקה כי היא רומזת לטיפה סרוחה שלא רצה להקים בה שם לאחיו.

עוד נראה לומר בטעם מצוות חליצה, כי הנה מצינו בתורה גבי אונן שלא רצה לייבם את אשת אחיו והיה טעמו כי ידע שהזרע יקרא על שם אחיו ולא רצה לגדל בן שיקרא על שם אחיו. ונראה כי זהו ענין חליצת הנעליים כי הנעל ירמוז אל 'מעמד' האדם שבלא הנעל על מה יעמוד, וזהו שחולצת נעלו כלומר שהיא מוחה על שאינו רוצה להקים שם לאחיו ומלמדת אותו שיחלוץ את ענין ה'נעליים' והוא ענין ה'מעמד' שלו, שהוא המעכב מלייבם את אשת אחיו כמ"ש (בראשית ל"ח ט') 'ידע אונן כי לא לו יהיה הזרע והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה לבלתי נתן זרע לאחיו', ולכן חולצת נעלו לומר לו שיעזוב את ענין הנעליים - מעמדו של האדם, שזהו המעכב מלחלוץ לחברו, ויורקת לפניו מוחה בו על שאינו רוצה לעזוב את ענין הנעליים ולחלוץ לה.

ועל פי המבואר שהנעליים רומזות לענין מעמדו של האדם יש לבאר מ"ש בפרשת שמות (ג' ה') 'זיאמר אל תקרב להם של נעלך מעל רגלך' וגו', ויהיה הביאור כי נצטווה בפסוק זה לעזוב את ענין ה'מעמד' של האדם שזהו החוץ בינו לבין הש"ת.

וזהו מ"ש (עמוס ב' א') 'כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו על מחרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים', ופי' שהוא תביעה לדורות שמוכרים את הרצון להיות צדיק ולעבוד את הש"ת (שזהו הרצון הפנימי של כל יהודי כמ"ש (שה"ש ה' ב') 'אני ישנה וליבי ער'), בעבור נעליים - בגלל המעמד שלו שיאמרו עליו 'זה נהיה צדיק' ואל תצדק הרבה וכיוצא ב.

דבר העורך

בן סוור ומורה אינו עתיד להיות

במתני' סנהדרין ע"א ב' תנן בן סוור ומורה נידון על שם סופו ימות זכאי ואל ימות חייב שמייתתן של רשעים הנאה להן והנאה לעולם לצדיקים רע להן ורע לעולם.

ובברייתא בגמ' שם דף ע"ב א' נתבאר יותר הענין, תניא רבי יוסי הגלילי אומר וכי מפני שאכל זה תרטימור בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אמרה תורה יצא לבית דין ליסקל אלא הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סוור ומורה שסוף מגמר נכסי אביו ומבקש למוודו ואינו מוצא ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב שמייתתן של רשעים הנאה להם והנאה לעולם ולצדיקים רע להם ורע לעולם.

והנה לכאורה אתיא משנה זו אליבא דר' שמעון דדריש טעמא דקרא, אולם בתוספות יום טוב (סנהדרין פ"י מ"ה) כתב, ולי נראה דכיון דלענין דין לא נפקא מינה מידי נתנה תורה לדרוש טעמיה. ולפי"ז א"ש מתני' גם להחולקים על ר' שמעון בעלמא דלא דרשינן טעמא דקרא. ויסוד דברי התוספות יום טוב דהיא דליבא נפקא מינה כולי עלמא דרשינן טעמא דקרא מבואר בתוס' בכמה דוכתי.

מיהו בשיירי קרבן (סנהדרין פ"ח ה"ו) הקשה על דבריו וז"ל, וקשה הא נ"מ טובא לדינא דתנן (שם ע' א') אכל בחבורת מצוה או בחבורת ת"ח אינו נעשה בן סו"מ משום דלא מימשך והיינו מטעם דנידון על שם סופו וכל היכא דלא מימשך אינו נהרג. ע"ש מה שתיירן.

מיהו נראה דבלא"ה אתיא הך מתני' אליבא דכולי עלמא, ולא מטעמא דהתניו"ט, דהנה איתא בברייתא המובאת בגמ' סנהדרין ע"א א', 'תניא בן סוור ומורה לא היה ולא עתיד להיות ולמה נכתב דרוש וקבל שכר', ואמרו שם בגמ' דהך ברייתא אולא כר' יהודה, דקאמר ר' יהודה במשנה שם, רבי יהודה אומר אם לא היתה אמו ראויה לאביו אינו נעשה בן סוור ומורה, ופירשו בגמ' שם את דבריו כדלהלן, רבי יהודה אומר אם לא היתה אמו שוה לאביו בקול ובמראה ובקומה אינו נעשה בן סוור ומורה.

וכיון שמבואר דלדעת ר' יהודה בן סוור ומורה לא היה ולא עתיד להיות, א"כ אף דאיכא מהטעם הנ"ל נ"מ לדינא, מ"מ הרי למעשה לא יהיה מזה נפק"מ כיון דאינו עתיד להיות, ומכיון שכן כאן גם רבי יהודה ידרוש טעמא דקרא, וביותר דהרי לכך נכתבה פרשה זו בשביל שידרשוה.

והנה בגמ' שם מבואר עוד, איבעית אימא ר' שמעון היא דתניא אמר רבי שמעון וכי מפני שאכל זה תרטימור בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אביו ואמו מוציאין אותו לסקלו אלא לא היה ולא עתיד להיות ולמה נכתב דרוש וקבל שכר. וא"כ אתיא מתני' אליבא דכולי עלמא, ובלא"ה נמי א"ש מתני' כר"ש שהרי דורש הוא טעמא דקרא.

אולם בברייתא הנ"ל 'תניא אמר רבי שמעון וכי מפני שאכל זה תרטימור בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אביו ואמו מוציאין אותו לסקלו אלא לא היה ולא עתיד להיות', ומבואר דר' שמעון פליג על הטעם המבואר במשנה, ועמד בשאלה, ולפיכך הסיק מסקנא מחודשת מאד שלא היה ולא עתיד להיות, ועי' יד רמ"ה שם.

וא"כ נמצינו למדים דמתני' דידן שנתנה טעם להא דבסו"מ שנהרג ע"ש סופו דר' יהודה היא, ולא ר' שמעון.

ומכאן יש להעיר על דברי המנחת חינוך (מצוה תס"ד) וז"ל, והנה בכ"מ שמצינו דר"ש דורש טעמא דקרא גבי חובל בגד אלמנה וכו' וכן גבי ריבוי נשים למלך וכו' יש נ"מ לדינא ע' בכל המקומות הנ"ל דע"י הטעם נשתנה הדין, וכי ס"ד דנדרוש טעמא דקרא הלא דרכי התורה ק' עמקו ורמו ואין ביד שכל האנושי להשיג כטיפה מן הים אלקים הבין דרכה רק במקום דנ"מ לדינא דריש טעם, עכ"ל. מיהו כאן הלא חזונו דליבא שום נ"מ לדינא וכמשנ"ת, דאף דאיכא נ"מ מן הטעם מ"מ הא ליבא מזה נפקא מינה למעשה, משום דאינו עתיד להיות.

ושמא אדרבה י"ל דזהו הטעם שנמנע ר"ש מלומר טעם בפרשה זו, בשונה מדרכו הכללית שדורש טעמא דקרא, משום שאין נפקא מינה מזה לדינא לא דרשינן טעמא דקרא.

ונמצא לפי דברינו חידוש גדול, דהכלל דר' יהודה אינו דורש טעמא דקרא הוא רק דאין דנים מהטעם נפקא מינה למעשה, אבל דורש הוא בכל מקום בתורה הטעמים שלא למעשה, ודלא כהמנ"ח דליבא למידרש טעמא דקרא כי עמקו מאד, אבל ר' שמעון שרגילים אנו דדריש טעמא דקרא אינו דורש כי אם משום שס"ל דבכל מקום הוי נ"מ לדינא, כיון דדריש הטעמים למעשה, אבל לו ימצא טעם שאינו נ"מ למעשה אינו דורש, ולהכי בפרשת בן סוור ומורה לא נקט ר"ש טעם, אחר שהסיק מכח הקושיא דלא היה ואינו עתיד להיות.

(ועיקר דברי המנ"ח צ"ב הלא אם עמקו טעמי התורה ולא ניתן להשיגם, א"כ האין נשיג הטעם כאשר נוגע למעשה, וכן האין נוכל לסמוך אז שירדנו לעומק הטעם, ולפי סברא זו אדרבה היה מוטל עלינו להתעסק בטעמי התורה, ואף שעמקים הן מ"מ הרי לא יצאנו ידי חובתנו אם לא נעסוק בזה ככל עניני התורה, וכמו שבכל חלקי התורה מוטל על האדם להתנייע אף אם לא ישיגם, ה"ה הכא, וגם אם נמצא לא נוכל להסיק מזה להלכה, וצ"ע.)

בטעם איסור כלאים

נראה דטעם איסור כלאים הוא כי רצתה התורה שלא לעשות בגד שהוא כל כך מושלם במעלות העולם הזה שעשוי גם מפשתן שהוא הדבר החזק ביותר וגם מצמר שהוא הדבר הנאה והרך ביותר, והטעם הוא שלא לחפש את ה'שלימות' בענייני העולם ושלא לעשות מהם עיקר. והעניין כי בחטא אדם הראשון נתערב זוהמת הנחש בכל ענייני העולם הזה ולכן ראוי שלא לעשות מהם עיקר.

ולפי"ז טעם היתר כלאים בציצית פשוט, שכל זה שאין לחפש ה'שלימות' במעלת הבגד היינו דווקא בבגד שהוא לכבודו של האדם אבל בגד שהוא לשם ה' ולצורך עבודתו בוודאי שעדיף בגד נאה יותר.

וי"ל עוד, שזהו טעם איסור כלאים שעיקרו הוא משום זה, שרצתה התורה לייחד את הבגד המושלם לעבודת השם, ומש"ה נאסר כלאים בשביל ששלימות זו תהיה מיוחדת לצורך עבודת השם ולא לדבר אחר, ולכן בדיבור אחד נאמרו שזה משלים את זה.

לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו, גדלים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה. (כ"ב י"א – י"ב)

מסמיכות העניינים דרשו רבותינו (יבמות ד' א') כי הכלאים מותרים בציצית.

והנה במכילתא (שמות כ' ח') אמרו, זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו, כלאים וציצית בדיבור אחד נאמרו. וצריך ביאור דבשלמא זכור ושמור הוא השלמה זה לזה שהשמור הוא השמירה שלא לעשות מלאכות והזכור הוא קידוש השבת, וטעם אחד להן ולכן בדיבור אחד נאמרו, אכן כלאים וציצית אינם מטעם אחד ומה טעם נאמרו בדיבור אחד.

אכן נראה, דגם הם טעם אחד יש להם ומשלימים זה את זה ולכן נאמרו בדיבור אחד שמצוות ציצית היא 'השלמה' לאיסור כלאים ואיסור כלאים הוא השלמה למצוות ציצית, וכפי שיבואר.

ביאורים על הפרשה

כי יהיה לאיש בן סורר ומורה וגו' ורגמהו כל אנשי עירו באבנים ומת ובערת הרע מקרבך וגו'. (כ"א י"ח – כ"א)

אמרו רבותינו (סנהדרין ס"ח ב') מאימתי הוא נעשה בן סורר ומורה משיביא שתי שערות ועד שיקף זקן התחנות.

טעם המצווה כי הבן סורר ומורה הלך בדרך רעה בנעוריו, ודרך שאר העולם שאינו מרשיע עד שנעשה גדול שאז נעשה עצמאי בדעותיו, וזה משונה הוא משאר העולם שהרשיע בעודו צעיר לימים, ולכן מסתבר הוא שזה הולד הגיע מפגם בכוננת התשישי, כי כפי קדושת כוונת התשישי מגיע נפש הולד (כמו שכתבו רבותינו בזוה"ק). ולכן יש לבערו מן העולם כי נשמה זו מגיע מהקליפות הטמאות בהיות ומנעוריו הלך בדרך רעה, וזהו אמרו 'בערת הרע מקרבך' כי שורש נשמתו מגיע ממקום טמא ולכן יש להורגו כדי לבער הרע מקרב ישראל.

ובמה שביארנו יתורץ קושיית הדעת זקנים מבעלי התוס' דאם רק מצד שעל שם סופו נהרג מפני מה החמירה תורה במיתתו לדונו בסקילה ולא בסייף כשאר רוצחים).

לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא כי קללת אלוקים תלוי ולא תטמא את אדמתך אשר ה' נתן לך נחלה. (כ"א כ"ג).

טעם המצווה כי אינו נאה למלך העליון ב"ה שיזכירו מעשיו של זה שקלל אותו, כי בזיון הוא למלך עצם ההזכרה שזה קלל את המלך, וזהו טעם אמרו 'כי קללת אלוקים תלוי'.

ואמנם, דין זה דלא תלין נבלתו על העץ' נוהג בכל הנסקלים שנתלים, ובהם יהיה הטעם כי אין ראוי להזכיר המעשה הרע כל עיקר, והטעם כדי שלא תקרב דעת האדם אליה, כי בהזכרת המעשה המגונה תקרב דעת האדם אליה כאשר רואה באחד שפרץ הגדר.

וטעם אמרו 'ולא תטמא את אדמתך', הוא טעם נוסף, ופרשוהו בזוה"ק (תרומה קמ"א ע"א) כי בלילה ניתן רשות לרוח הטומאה לשוטט ואף על גב שניתן להם רשות אינם נכנסים בארץ ישראל רק כאשר מוצאים גוף מת להכנס בו, ולכן צייתה תורה לקבור המת, וזה יהיה טעם נכון בכללות המצווה דקבורת המת הנלמדת מכאן.

כי תצא למלחמה על איבך וגו' וראית בשביה אשת יפת תאר וגו' עד סוף הענין. (כ"א י' – י"ד)

טעם הדבר, כי הטעם שתדבק לב האיש הישראלי בנפש האישה הגויה יתכן בשני פנים, הא' שהוא מחמת יפיה וחיצוניותה, והב' הוא מחמת שנשמתה דבוקה בשורש נשמתו, והנה אם סיבת המשיכה שלו אליה היא מחמת חיצוניותה ויפיה אזי מוטב שירחק ממנה ולא ישאנה בהיות ונפש הגויים הם מהקליפות הטמאות, ואמנם אם סיבת המשיכה שלו אליה היא מחמת ששורש נשמתו קרובה לנשמתו אזי מוטב שישאנה ויציל אותה מהיות בין העמים. והעניין כי באמת בחטא אדם הראשון נשבו כמה נשמות יקרות בידי הסטרא אחרא והם נשמות הגרים (וכמו שהאריך האור החיים כאן), ואולי אף זו היא מאותם הנשמות וראוי להצילה ולקרבה תחת כנפי השכינה.

ולזה ציוותה תורה שיבדוק את עצמו לידע מה סיבת משיכתה אליו בזה שתגלה שערותיה ותגדל ציפורניה וכך תתנוול ותרד ממנה כוח המשיכה מחמת יופיה וחיצוניותה, ואז יצא ממנו התאוה הבאה מהשורש הרע שבו, ואם עדיין חשק בה בוודאי שזה מצד שנשמתה אחוזה בשורשו ואזי מוטב שישאנה והתירה תורה לקחתה.

כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים וגו'. (כ"א י"ז).

טעם שהבכור נוטל פי שנים בנכסי האב כי הבכור דרכו לעזור לאביו בגידול כל האחים, ולכן ראוי ליתן לו פי שנים בנכסי האב בהכרת הטוב על עבודתו. עוד שכבר אמרו רבותינו (כתובות ק"ג א') שחייבים לכבדו ודרשוהו מ'ואת אמך' לרבות אחיך הגדול, וכיון שכולם חייבים לכבדו נצטוו ליתן לו פי שנים.

טעם נוסף, כי דרך שהאח הבכור הוא האחראי על שלום אביו והוא הקובע בכל ענייני בריאותו לעת זקנה כי הוא האח הגדול והחשוב מכולם, ולכן ציוותה תורה ליתן לו פי שנים בנכסי אביו בהכרת הטוב על דאגתו לשלום אביו, והנה אחר שגזרה כך תורה נקבע הדבר ב'לא פלוג' ואף אם לא דאג לשלום אביו נוטל פי שנים בנכסים.

'אעשה לו עזר כנגדו', ואם כן מן הראוי שיקנה האיש את האישה שהיא נבראה לצורך זה, והיא כעין שפחה של הבעל לענין זה.

כי יקח איש אשה וגו' ושם לה עלילת דברים והוצא עליה שם רע וגו' וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה וגו' לא יוכל לשלחה כל ימיו. (כ"ב י"ג - י"ט).

כתב הרמב"ם (פ"ג מנערה בתולה הלכה ו - ז') כי פסוקים אלו במשל דבר, וכוונת הפסוק כי כשיבוא האדם לבית הדין ויאמר לא מצאתי לנערה בתולים וכשבקשתי על הדבר נודע לי שזנתה תחתי אחר שארסתיה, ואלו הם עדי שזנתה בפניהם, אזי אם אמת נמצא הדבר נסקלת הנערה, ואם הביא האב עדים והזימו את עדי הבעל הרי נסקלים העדים וילקה הוא ונקנס שלא יוכל לשלחה כל ימיו. טעם ענין המלקות והקנס כי הוא עונש על מעשיו, וטעם לא יוכל לשלחה כל ימיו כי לרוב הוציא עליה שם רע כי היתה כעורה בעיניו ולכן קנסוהו שלא יוכל לשלחה כל ימיו, כי מי רצה לשאת אותה אחר שהיא כעורה, אך הוא שהסכים מתחילה לשאת אותה אף על פי שהיתה כעורה, הרי שמצא בה את הצד הטוב שבה שהרי בתחילה היתה חביבה בעיניו, מחויב הוא להמשיך לראות בה את הצד הטוב ולחיות עמה כקנס על מעשיו.

עוד אפשר כי מכיון שבתחילה חפץ בה אף על פי שהיתה כעורה, בודאי אין זה אלא מפני ששורש נשמתו קשורה בנשמתה ולכן הסכים מתחילה לישאנה, ולכן הדין הוא שלא יוכל לשלחה כל ימיו כי בשורש נשמתם הרי הם קשורים זה בזה, וקנס הוא זה.

כי יהיה נער בתולה מארשה לאיש ומצאה איש בעיר ושכב עמה והוצאתם את שניהם אל שער העיר והיא וסקלתם אתם באבנים ומתו וגו'. (כ"ב כ"ג - כ"ד).

טעם חומרת הביאה על נערה בתולה, כי בזה קפידת הבעל מרובה יותר שלא יבוא עליה ביאה ראשונה כי אין האישה כורתת ברית אלא למי שעשה אותה כלי וכעת שבא עליה גזל הוא מהבעל את עיקר הקשר הנפשי מהאישה, ולכן דרשו רבותינו (סנהדרין ס"ו ע"ב) בתולה ולא בעולה כי הבעולה כבר עשו אותה כלי ולא פגם בה כל כך.

כי כאשר יקום איש על רעהו והרגו ונפש כן הדבר הזה. (כ"ב כ"ו).

מכאן דרשו רבותינו (סנהדרין ע"ו א') שהרודף אחר נערה מאורסה נחשב כרודף וניתן להצילה בנפשו, והוא הדין לשאר עריות שהוקשו כולם זה לזה.

טעם הענין כתב הרמב"ם (מו"נ ח"ג פ"מ) כי כל עבירות שבתורה אין היזק לזולת מהם ולכן אין הורגים בהם על המחשבה לבד, אבל רודף אחר הערוה והרודף אחר חברו להורגו יש בהם היזק לזולתו וניתן להצילם בנפשו.

כי ימצא איש נערה בתולה אשר לא ארשה ותפשה ושכב עמה וגו' ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל לשלחה כל ימיו. (כ"ב כ"ח - כ"ט).

טעם הענין כי הוא עונש על מעשיו המכוערים, וטעם 'ולו תהיה לאישה' כי הוא מידה כנגד מידה הוא אנס אותה בעל כרחו לכך היא תאנוס אותו בעל כרחו שנושאה ואינו יכול להוציאה (ספר עיר מקלט מצוה תקנ"ח).

עקב ריבוי הנושאים בפרשה זו, קצרה היריעה מהכיל, והשאר יבוא בל"נ בשבוע הבא

לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה כי תעבת ה' אלקיך כל עשה אלה. (כ"ב ה').

טעם האיסור בגבר שלא ילבש שמלת אישה הוא משום לתא דמשכב זכור, כי פעמים שיחשבוהו לאישה מחמת הבגד שהוא לובש ויבואו להרהר בו, ואותו האדם שיראנו יחשוב שפנויה היא ולכן יסתכל עליו ויהרהר בו וכשיתגלה לו שהוא זכר יתקפנו יצרו ויבואו עליו.

וטעם האיסור באישה שלא תלבש שמלת גבר יהיה כי מדרך הגבר לפרוש בענייניו מן האישה כדי שלא ימשך דעתו אחריה, וכשיסבור שהיא זכר לא יפרוש ממנה עד שיתקשר בה, וכשיגלה שהיא נקבה יתקפנו יצרו וידיעה לבוא עליה.

עוד שהוא מפני איסור יחוד באשת איש שהוא דאורייתא שסבור שהיא זכר ויתייחד עמה.

שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך (כ"ב ז').

טעם המצוה כתב הרמב"ן (עה"ת) כדי להחזיר בלבנו מידת הרחמנות, ואמרו רבותינו ז"ל (ספ"ג דמגילה) כי אין הטעם מפני רחמנות השי"ת על הציפורים אלא כדי להרגיל עצמנו בזו המידה.

לא תזרע כרמך כלאים פן תקדש המלאה וגו' (כ"ב ט').

רבותינו למדו מכאן כי כלאי הכרם אסורים בהנאה. והטעם כתב הרדב"ז (מצודת דוד מצוה קצ"ט) כי תבואת הכרם היא המשמחת אלקים בניסוך היין, ואם יזרע כלאים בכרם נמצא הפרי מקבל טעם שאר הזרעים, ולענין הנסכים צריך יין ואין זה יין שציוותה תורה. וטעם שאין המצוה נוהגת רק בארץ ישראל כי דרך להביא לגבוה משל ארץ ישראל.

לא תחרש בשור ובחמר יחדיו. (כ"ב י').

בכלל האיסור כל חרישה בב' מינים יחדיו (כמבואר בב"ק נ"ד ע"ב).

טעם המצוה כתב הרמב"ם (מו"נ ח"ג פמ"ט) כי הוא משורש איסור הרבעת הבהמה, כי הדרך היתה ליתן לב' המינים להיות ביחד אולי יזדווגו זה עם זה, ולכן נאסרה המלאכה בב' המינים משום לתא דהרבעת כלאים.

והחינוך כתב כי הטעם מפני צער בעלי חיים כי דרך הבהמות שיהא להם צער ודאגה בהיותם אצל מין אחר, עוד כי יראה החמור את הבהמה שמעלה הגרה ולועסת את המאכל ויתקנא בה, ובגזירה לכך גזרה תורה אף בכל ב' מינים שלא לחרוש בהם.

והאבן עזרא כתב, כי החמור אין בו כוח כמו השור, ולכן נצטוונו שלא לחרוש בשור וחמור יחדיו כדי שלא יתקנא המין הפחות במין המעולה ממנו וירגיש בחסרונו, ובגזירה לכך גזרה תורה בכל ב' מינים כי פעמים יהיה האחד מעולה מחברו.

כי יקח איש אשה ובא עליה וגו'. (כ"ב י"ג).

ירצה לומר כשירצה לבוא אליה תחילה יקחנה, ומכאן למצוות קידושין מן התורה.

טעם המצוה כדי לגלות דעתו שבאישה זו הוא חפץ ובכדי לברר כי עיקר מטרתו הוא לקיים מצות פריה ורבייה, שאם עיקר רצונו הוא תאוה המשגל לא היה מייחד לו אישה אלא היה הולך כל פעם לפי תאוותו שבאותה העת אם ליקח אישה זו או אחרת.

והנה האיש מקדש את האישה וכמו שכתוב 'כי יקח איש אשה', והטעם כי האישה נבראה לצורך הבעל כמו שכתוב (בראשית ב' י"ח)

תגובות שהתקבלו על הגליונות הקודמים

עקב ריבוי התגובות המתקבלות בס"ד, קצרה הידיעה מהכיל את כולם, והשתדלנו להביא כמידת האפשר ולפי הענין, ובזאת הננו להודות לכל שולחי הערות וההארות ברכות שמים יחול על ראשכם

בענין דגים

בגליון ראה נתבאר בארוכה בטעם פטור דגים משהיטה ושאר חילוקי דינים, שדם דגים מותר ובדגים לא גזרו איסור בשר בחלב. ונתבאר שהדגים בריאה אחרת הם ע"פ מה שמצינו שהדגים לא מתו במבול, ומוכח מזה שהדגים לא קלקלו דרכם וא"כ מבואר שמעשי האדם אינם משפיעים על הדגים (עכ"פ השפעה ישירה), והטעם שהים הוא בריאה ורשות לעצמה ונפרדת מהיבשה. ונתבאר שלכן אין דגים במרכבה ויעו"ש.

וביסוד הענין שכל הבריות שבבריאה מושפעים הם ממעשי האדם האריך בזה בבית הלוי ר"פ נח, ע"ש. ולגבי מה שהדגים אינם מושפעים ממעשה האדם הביאור בענין שהיות והם במקום טהרה דכל מה שנים טהור לכן הם טהורים, ויעוין אליהו רבא סוף משניות כלים דמבואר שם עוד דהים הוא עולם בפני עצמו וממילא י"ל דאין השפעת באי העולם על הים וכל אשר בה.

אך הביאו בזה לדברי המהר"ל בנצח ישראל (פרק ל"ח) שביאר באופן אחר, וכתב שטעם פטור דגים משהיטה הוא משום שדגים כדומם חשיבי, משום שאין להם חיות ביבשה ומיד כשעולים ליבשה מתים. וביאור הדבר נראה שהשיטה היא שצריך ליטול חיות הבע"ח דוקא דרך שחיטה, אבל חיות הדגים אינה חשובה חיות כיון שאין לה קיום ביבשה, ולכן א"צ ליטלה בשחיטה.

והנה זה מבאר טעם פטור דגים משהיטה, וגם הטעם שדם דגים מותר ושלא אסרו בשר דגים בחלב משום שאינם חשובים בע"ח. וכמו"כ זה מבאר גם למה אין דגים במרכבה, משום שהדומם לא בא במרכבה. אבל אינו מבאר למה הדגים לא אבדו במבול ולמה לא קלקלו דרכם, הרי הדומם ג"כ קלקל וכמו שהבאנו מרש"י שהארץ עצמה נשחתה דג' טפחים של עובי המחרשה נימוחו, והוא משום שהדומם קלקל דרכו כמש"א חז"ל אדם זורע חיטים עלה לו זונים, ומבואר שמעשי האדם מקלקלים את הדומם וא"כ למה לא קלקלו את הדגים. וע"כ צריכים אנו למש"נ שהים רשות אחרת ובריאה לעצמה הוא.

אבל הביאו ראייה וסייעתא גדולה לדברינו, מדברי הר"ן בשבת ק"ח א' שכתב שהסיבה שדגים נפיש זוהמתם הוא משום שבהר סיני פסקה זוהמא, וכל בע"ח שהיו בהר סיני פסקה זוהמן אבל דגים שלא היו בהר סיני נפיש זוהמתן.

ודברי הר"ן סתומים וחתומים, מהו שכתב שכל בע"ח פסקה זוהמתן בהר סיני, וכי כל בע"ח עמדו על הר סיני, וצ"ע. ג. ועוד שאם בע"ח היו בהר סיני מנ"ל שדגים לא היו. ועוד תמוה שלדברי גם גויי הארצות פסקה זוהמתן בהר סיני (שהרי רק דגים נפישו זוהמתן, וגם שלא גרעו גויים משאר בע"ח), ואילו בגמ' כתוב שישארל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן.

והנראה ברור בדברי הר"ן, שודאי על הר סיני עמדו רק ישראל, והם פסקה זוהמתן באופן השלם מכח מעמד הר סיני, אבל גויים ושאר בע"ח לא עמדו על הר סיני ולא זוכו לדרגה זו שפסקה זוהמתן באופן המושלם. אלא שמ"מ הרי בפועל אין זוהמא כ"כ גדולה בבע"ח וגויים (עכ"פ לא כמו בשל דגים), והביאור שמעמד הר סיני השפיע גם על כל העולם כולו לספוק זוהמא, ואם כי לא כמו שהשפיע על ישראל עצמן שעמדו שם אך מ"מ השפיע על כל העולם.

אבל על דגים לא השפיע כלל ולא ניטלה זוהמתן וחשיב "שלא היו בהר סיני". והביאור בזה עפש"נ, שהים רשות נפרדת ובריאה עצמה הוא, ומעמד הרי סיני השפיע על כל העולם אך לא על הים, ודוק.

מיהו צ"ע דעי' שבת קמ"ה ב' מפני מה עובדי כוכבים מזוהמין שלא עמדו על הר סיני שבשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן. וצ"ב האין נזדהמו הדגים הרי הזוהמא הוא מכח מעשה האדם שנעשה ביבשה, ומדוע א"כ איפה השפיע על הדגים, וצ"ע.

בענין לא תשוב מצרימה

בגליון שופטים נתבאר שהאיסור לשוב למצרים נהיג גם בזמן הזה שבלבל סנחריב את האומות ואף שאין המצרים על אדמתם, ונתבאר שהטעם שארץ מצרים הושפעה ונתקלקלה מהמצרים זה שייך גם בזה"ז, אבל הטעם שלא נושפע

מדרכי המצרים המגוננות בעצמם לא שייך בזה"ז, אלא הוא משום לא פלוג בדאורייתא.

אך הראונו מפורש בסמ"ג (ל"ת רכ"ז) שכתב שבזה"ז אין איסור לשוב מצרימה כיון שבלבל סנחריב את האומות. ולפי"ז מוכח מהסמ"ג שהטעם משום המצרים עצמם ולא משום שהארץ נטמאה והושפעה מהם.

והנה הביאו שהריטב"א ביומא ל"ח א' כתב שבזמן שאין ישראל שרויין על אדמתן אין איסור לשוב למצרים. אמנם פשוט שאין מטעם סנחריב בלבד את האומות, אלא אף אם המצרים על אדמתן מ"מ אם אין ישראל על אדמתן אין איסור. והדברים סתומים מאוד מאי טעמא איסור ירדת מצרים היא תלוי בהא דיראה על אדמתן.

ומצינו ביאור נפלא בזה בספר "דרך יעקב" ש"ל כעת (מהגאון הגדול רבי יעקב סטפנסקי שליט"א ר"י תורה בתפארתה), דהנה כתב הרמב"ם בפ"ה ממלכים ה"ז שארץ מצרים שאסור להתיישב בה הוא ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה. והנה גדלה של ארץ ישראל הוא ג"כ ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה, וחזוין שזה לעומת זה עשה האלקים, שיש בעולם מקום שהוא מקור הטומאה והכפירה, וכנגדו יש מקום שהוא מקור הקדושה ובו השראת השכינה, ושיעורם שווה שהוא זה כנגד זה.

(ויש) להוסיף דיסוד הדבר דמצרים הוא מקור הקלקול הוא דבר המפורש בתוה"ק, שזהו שכתוב כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען וגו', ואח"ז כתיב בפרשה ולא תקיא אתכם הארץ כאשר קאה את הגוי וגו', ומבואר שארץ מצרים היא בהיפך מארץ כנען, שארץ כנען אם מקלקלים בה היא קאה את הגוי משום קדושתה, וארץ מצרים אינה כן והוא משום שהיא משכן לטומאה. ומבואר בזה שארץ מצרים היא מקור הקלקול ומעשי הטומאה, אבל ארץ ישראל היא הארץ המקודשת ואם נוהגים בה בטומאה היא קאה את היושבים עליה, והוא זה כנגד זה, וד"ק.

ומעתה יבוארו היטב דברי הריטב"א, דיסוד טומאת ארץ מצרים הוא כנגד כח קדושת ארץ ישראל, אמנם בשעה שגלו ישראל מעל אדמתן ונתמעטה קדושת הארץ (וכמ"ש החינוך מ' צ"ה שאף שאמרו קדושתן אף כשהן שוממין מ"מ אינו דומה קדושתן בחורבנן לקדושתן בישובן), א"כ נתמעטה גם טומאת ארץ מצרים, דאין לה משקל נגדה בבריאה וצריך ע"כ למעטה, ולכן אין האיסור לירד למצרים בזמן שאין ישראל על אדמתן. והדברים מאירין.

בטעם עגלה ערופה

הבהרת המערכת: במשנ"ת בפרשת שופטים טעם מצוות עגלה ערופה, כתבנו שלא נתבאר בזוהר טעם העריפה בקופיין, הנה בעצם הזוהר שם פתח בשאלה מדוע יש לערופ בקופיין, יעו"ש מה שהשיב שם רשב"י, ולא זכיתי לרדת לעומק הדברים, וכנראה שכוונת הענין הוא כמשנ"ת.

בענין זכור אשר הקצפת

בגליון עקב נתבאר שמצוות זכור אשר הקצפת מקיימין אנו בקריאת פרשת פרה שהיא תניקו מעשי העגל, וזהו יסוד השיטות שפרשת פרה דאורייתא.

והעירו ע"ז מ"ל שזכור אשר הקצפת קאי דוקא על מעשה העגל, הרי כמה פעמים הקציפו לפניו במדבר ואפשר שקאי על מעשים אחרים ומנ"ל דוקא על העגל.

ובאמת בתורת כהנים ריש בחוקותי וברמב"ן בסה"מ (שכחת העשין עשה ז') שהם המקור למצוה זו, לא נתפרש שהוא בדוקא על מעשה העגל אלא שהוא מצוה לזכור אשר הקצפת. ויפה העירו. ואמנם לפנינו בסיפורים נדפס שהוא זכירת מעשה העגל, וצ"ע מקורם. ובמג"א סי' ס' כתב שמקיימין זכירה זו בברכת אהבה רבה שאומרים לייחדך באהבה "לאפוקי אותו פעם שלא היה באהבה" והנה לא כתב שהוא מעשי העגל דוקא אמנם לשונו לאפוקי "אותו פעם" משמע שקאי על מעשה מסוים ולא על הכל, ויל"ע בזה. (וכנראה שסתם קצף שבמדבר הוא מעשה העגל שהוא היה קצף העיקרי ועי').

תגובות והוספות יתקבלו בברכה, ויובאו בעז"ה במדור ההערות (על דעת העורך) או בטל' 058-325-6277 e1315615645@gmail.com ניתן לשלוח תגובות במייל בכתובת

ניתן לקבל את הגליון במייל בכתובת הנ"ל, כמו"כ ניתן לקבל ספר אליה תמימה (מהדורת מייל)

לתרומות נא לפנות לכתובת המייל או לטל' הנ"ל, ניתן להנציח את הגליון